

Danskerne er et af de dårligst talende folk i verden

DANSKERNE er et af de dårligst talende folk i verden, siger forstander, dr. phil. Egil Forchhammer. Vi har siddet og sjusket og spist halve ord på dansk maner, føler os ramt, men ikke såret. Det kan man ikke blive af en mand, der igennem tres år — har bevaret et så uskyldsblåt blik og et smil, der synes at udtrykke uafbrudt glædelig overraskelse. En sjældent gang er det sket, at et ophidset forældrepar har indfundet sig på Statens Institut for Talelidende og truet med at splintre møblelementet, men da forstanderen kom ud og gav dem sit venlige smil, et håndtryk og et: »Næh, goddag, det var da hyggeligt, at De kom for at se til os!», svandt harmen brat, og man kunne tale om sagerne...

ER vi alle talelidende, dr. Forchhammer?

— Til en vis grad, ja. Det er bl.a. derfor, svenskerne har så svært ved at forstå os. Jeg vil dog tro, at vi nu går lysere tider i møde. Hidtil har man i skolerne lagt hovedvægten på skriftsproget, idet man åbenbart regnede med, at tale, det var da noget, børn kunne, men omsider er spørgsmålet om den mundtlige fremstilling, som man bl.a. i England og USA lægger stor vægt på, kommet ind i billedet ved den nye skoleordning. Det hører jo egentlig hjemme under de musikiske fag.

Et påskud

— Var det af æstetiske grunde, De i sin tid blev talepædagog?

— Det var nærmest et påskud til at komme sammen med min far, Viggo Forchhammer, som mor var skilt fra. Han var jo den første lærer i sang og tale ved universitetet og lærer på Musikkonservatoriet og Det kgl. Teaters elevskole, og efter studentereksamen begyndte jeg at tage undervisning hos ham. Men jeg gik dog siden mine egne veje. Far beskæftigede sig mest med det æstetiske, mens jeg gik over i talepatologien — og her har den psykologiske side af sagen grebet mig stærkest. For resten arbejder flere af mine fætre og kusiner indenfor sørsforsorgen, så det ligger til familien.

En af mine kongstanker er et intimt samarbejde mellem forsorgsinstitutionerne indbyrdes og med folkeskolens specialundervisning. Der kan ikke være meningen, at vi skal ligge som isolerede øer — og rives om børnene. Jeg plejer at sige, at skellet aldrig må være så højt, at et barn ikke kan skræve over det. Særlig aktuelt bliver det med det stigende antal multi-handicappede børn. De andre sørsforsorgsinstitutioner har tilsammen lige så mange talelidende, som vi har indenfor tale-instituttet. Således regner man med, at ca. halvdelen

af alle spastikere også har talevanskeligheder.

— Hvor mange tilfælde har instituttet under behandling?

— Mellem 2500 og 3000, men vi har kun 45 børn boende, for boforholdene er uanstændigt dårlige. Almindelig pladsmangel har længe været følelig, og der tumles med planer om store udvidelser. For at gøre det muligt for flere af børnene at blive boende hjemme er vi gået ind i en busordning sammen med skolen for svært tunghøre børn i Randersgade og døveskolen på Kastelvej. Bussene kører dagligt til og fra Hundested, Holbæk og Rødovre og samler børn op undervejs. Desuden har vi ansat lærere, der bor og arbejder for os i provinsen, og en del er udstationeret på hospitalerne. Et stort antal folkeskolelærere med specialuddannelse arbejder endvidere for os i deres fritid.

Trafikofre

— Er presset forøget i de år, De har arbejdet på Taleinstituttet?

— Klientellet har forandret sig, så vi nu får flere og flere komplicerede tilfælde. Lægerne er jo blevet dygtigere til at holde liv i folk. Skader, man tidligere ville røve død af, redder man sig nu ofte igennem med livet i behold — men med defekter. Hjerneskadet bliver hyppigt sprogforsværet, og vi har i de senere år haft et stort klientel af småbørn, der har lidt skade som følge af åttmangel ved fødslen, tryk på hjernen ved tangforlængelser eller hjernebetændelse.

Der er ingen tvivl om, at faldet i børnedødeligheden giver flere børn med større eller mindre handicap. Og ældre mennesker, der har overlevet blodpropper eller hjernebloodninger, men er blevet lammet og har fået så svære sproglige forstyrrelser, at de hverken kan tale eller forstå, hvad der siges til dem, får vi også til behandling. I mine unge dage præsenteredes vi

for højst ét af disse tilfælde hvert andet eller tredje år, men nu ser vi 2-300 om året.

Derfor kommer flere og flere af trafikens ofre — hovedsageligt unge mennesker — og nogle af dem har slet hovedet så meget, at de er ude af stand til at forstå nogensomhelst tale endelige sels tale. Men jo yngre, de er, desto større chancer er der for at hjælpe dem. Jeg har set 18-19 års fyre, der fuldkommen havde mistet deres sproglige funktioner, være ude i normalt arbejde igen efter 2-3 års behandling.

Men de fleste tilfælde af talevanskeligheder hidrører nu ikke fra fysiske defekter. Der er ganske andre årsager, som hænger sammen med personligheden og miljøet.

— Gælder det også stammen?

— Man regner med, at omkring 90 pct. af samtlige børn har en stammeperiode i 3-5 års alderen, men er de voksne så fornuftige at ignorere den, forsvinder den i reglen af sig selv i løbet af fra to til seks uger. Men begynder man at rette, får man den bedrøvede stammen, som nogen aldrig kommer af med. Barnet bliver bange for repetitionerne. Angst er i det hele taget menneskets værste fjende. Indenfor vort klientel er overbeskyttelse med vort klientel angest det mest udbredte folkesprogsproblem. Mange møder går selv med en angst i sig, som de så overfører på børnene. De bliver gjort uvelstændige og kommer til at mangle selvtillid. Man kan ikke forvente, at en udvikling skal finde sted, medmindre man erkender, at det er farligt at leve, og at man må kunne tage en risiko.

Isolerede børn

I mange af de tilfælde, hvor det går lidt langsomt med sprogvæksten, bruger vi det middel at få barnet sendt i en almindelig børnehave, og en lærer kommer så derud en gang imellem for at følge udviklingen. Selv i en tæt befolkning som København har mange børn ikke tilstrækkelig omgang med jævnaldrende. Forældrene tør ikke sende dem ned på gaden eller i gården — eller synes ikke, kvartets børn er passende selskab for deres pøde. Men det mest iacterende for et barns taleudvikling er samvær med andre børn. De stiller nemlig krav, og nødvendigheden af at tale ordentligt bliver klar.

Det er en meget udbredt misforståelse, at man automatisk kan lære børn noget. Det kan man ikke — medmindre børnene selv vil, og det vil de kun, hvis de er motiveret. Barnet skal mærke, at sproget kan bruges til noget. Hvorfor skal man f.eks. lære at tale, hvis ens far og mor er på arbejde hele dagen og sjældent hører snakke derhjemme —

og man passes af en tunghør mormor?

Et klart eksempel på følelsesmæssig motivation har jeg fra min datter, der som seks-årig blev sendt op til Island for at feriere hos min mors familie. Hun gik ud for at lege med sine islandske kusiner og fætre og kom snart efter ind helt opløst i gråd, fordi hun ikke kunne snakke med dem. Mor og barn hulkede i hinandens arme en times tid, hvorefter den negative følelse var udløst, og så rendte ungen ud og begyndte at snakke islandsk. Der var simpelt hen ikke andet at gøre, og så lærte hun det. På en måned kunne hun »konversere« om et hvilket som helst emne på islandsk!

Bange for intuition

— De sagde for, at det var den psykologiske sammenhæng, der interesserer Dem mest?

— Min kereste beskæftigelse er den dag i dag at tage ud og snakke med folk, se hele miljøets atmosfære ind, og måske derigennem finde en løsning, som jo langtfra altid er af teknisk art. Man kan sidde ved sit skrivebord med et væld af oplysninger, udtalelser og undersøgelsesresultater og alligevel ikke kunne få hold på tilfældet. Så er det, jeg ringer barnets forældre op og spørger, om de er hjemme på onsdag, for så kommer jeg ud og drikker kaffe med dem.

Mennesker er dejlige at have med at gøre, når man kan trænge ind bag skallen, og det kan man altid, hvis man er helt åben og ærlig, så de får tillid til én. En dame sagde engang til mig efter at have overværet min undervisning: »Ja, men De må da indrømme, at de har en samling valmindeligt søde og hyggelige elever.« Og jeg svarede hende: »Min kære frue, jeg har af princip kun søde og hyggelige elever.«

— Hvordan får man det?

— Det hænger blandt andet sammen med at kunne og ville udtrykke sig i et sprog, de mennesker, man har med at gøre, kan forstå. Og desuden med, at man ikke primært stiller sig op, som den, der ved bedre, for det virker vanvittigt irriterende. Man skal ikke være bange for at give folk medhold, hvis man synes, de har ret. Og er man uenig med dem, skal man forklare dem hvorfor. For øvrigt vil jeg gerne hyldet intuitionen, hvor det gælder omgang med mennesker. For tidsalder forherliger ellers intuition. Man tør ikke stole på sin intuition, for ikke gøre sig modtagelig for disse »strømme« i luften. Man er bange for, at det hus, man har bygget op, skal blive væltet. Men hvorfor være bange, hvis det nu er godt og rigtigt, at det hus vælter? Mit er væltet mange gange.

Af
BIRGIT
RASMUSSEN

Det var ikke et kald, men er blevet det efterhånden — siger Egil Forchhammer

Intuitionen er vor eneste mulighed for at fatte en helhed, med intellektet kan man kun fatte detaljer. De vanskeligste forældre at pejde er dem, der efter læsning eller hørning mener, at forstå situationen, men som kun forstår den med pæren og ikke med hjertet. Vi er ikke sjældent ude for, at en rent intellektuel opdragelse splitter barnets psykiske udvikling og fører til talevanskeligheder.

— Er det et kald for Dem at hjælpe talelidende?

— Det var det ikke oprindeligt, men det bliver det vist efterhånden for de fleste, der beskæftiger sig med det.

— Er der rum for andre interesser?

— Jeg finder stor fornøjelse i at male og gik således i sin tid på AOF-kursus for at lære lidt om det. Og jeg er meget afhængig af musik — det meget skarpe øre, som er kommet mig meget til gode i mit arbejde, ligger til familien. Basunen nærer jeg en fanatisk kærlighed til. Når jeg hører en basun solo, bliver jeg sådan helt...! Til jul forærede min nevø mig en basun, så nu står jeg i den for mennesket så pinlige situation at skulle realisere sine drømme...

Planter i plast

Vi lever i en plastic-tid, og også havebruget forsynes efterhånden med mere og mindre værdifulde »plast-fiduser« til hjælp i redskabsområdet og direkte til brug ved dyrkningen af planter.

Det lysgennemslående folie har længe været i brug til solfangere, lig små drivhuse, luner det over de sorte planter og fremskynder modningstidspunktet for jordbær, agurker m.m. og bevirker god og tidlig spiring for urte- og blomsterfrø.

Den sorte plast-folie bruges af erhvervsgartnerne til mørklægning for de blomstrende planter, der som julestjerne og chrysanthemum normalt blomstrer i de korte dage. Når man da mørklægger nogle timer morgen og aften, kan man få planterne til at blomstre på helt usandsynlige tidspunkter.

Man har også i snart adskillige år brugt den sorte plastic til jorddækning mellem jordbær og forskellige andre frugtbarende planter — og næsten altid med et ekstra frugtdybte, og med mindre omkostninger i form af arbejdsløn. F. eks. kan nævnes, at udgift til renholdelse held spares, idet plast-laget holder uønsket vegetation helt borte. Og forberedes jorden godt med tilførsel af en del tørvsmuld og en god gødskning, inden plast-laget lægges ud (helst i en periode, hvor jorden indeholder nogen fugtighed) klarer beplantningen sig forbløffende længe helt uden pasning.

Tyske forsøg viser et merudbytte på op til 4 gange normalt ved dækning med sort plast i 0,1 mm tykkelse imellem ribs og solbærbuske. Forskellen kan beløbe sig fra gennemsnitsudbytte pr. busk på fra 0,82 kg solbær på udekket areal til 3,2 kg på plasticdækket areal for sorten Schwartz Traube.

Solbærforsøgene har strakt sig over 4 år, og der har et par gange været udstroet et kunstgødningsskylud, der med vanding er nedskyllet mellem plasticlagets overlappning.